BOLALARDA ASORATSIZ O‘TKIR APPENDITSITNI DAVOLASH TAKTIKASINI TANLASH: ZAMONAVIY ILMIY DALILLAR VA MAHALLIY TADQIQOT ISTIQBOLLARI

Munavvarov Zikirulloxon Dadaxon o‘g‘li
Chust District Medical Association,
Namangan Region, Uzbekistan
Email: zikirullomunavarov@gmail.com
Phone: +998(93)2700042

Annotatsiya. *Bolalarda asoratsiz o‘tkir appenditsitni davolash taktikasini tanlash zamonaviy bolalar jarrohligining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Laparoskopik appendektomiya kasallikni jarrohlik yo‘li bilan bartaraf etishning asosiy usuli bo‘lib qolayotganiga qaramay, antibiotik terapiyasiga asoslangan nooperativ davolash ayrim bemorlarda muqobil yondashuv sifatida ko‘rib chiqilmoqda. Davolash usulini tanlashda kasallikning klinik kechishi, diagnostik tekshiruvlar natijalari, appendikolit mavjudligi, davolash samaradorligi, asoratlar va kasallikning qaytalanish xavfini hisobga olish muhimdir. Mazkur tezisda bolalarda asoratsiz o‘tkir appenditsitni davolash bo‘yicha zamonaviy ilmiy dalillar, jarrohlik va nooperativ yondashuvlarning klinik xususiyatlari hamda bemorlarni tanlash mezonlari yoritiladi. Shuningdek, O‘zbekiston sharoitida davolash usullarining samaradorligi va xavfsizligini baholash, qisqa va uzoq muddatli natijalarni o‘rganish hamda mahalliy klinik ma’lumotlarga asoslangan tadqiqotlar o‘tkazish istiqbollari ko‘rib chiqiladi. Dalillarga asoslangan va individual yondashuvni qo‘llash bolalarda davolash taktikasini maqbul tanlashga xizmat qilishi mumkin.*

Kalit so‘zlar: *bolalar, o‘tkir appenditsit, asoratsiz appenditsit, laparoskopik appendektomiya, nooperativ davolash, antibiotik terapiyasi, davolash taktikasi, mahalliy tadqiqotlar.*

Аннотация. *Выбор тактики лечения неосложнённого острого аппендицита у детей является одной из актуальных проблем современной детской хирургии. Несмотря на то что лапароскопическая аппендэктомия остаётся основным методом хирургического лечения данного заболевания, неоперативная терапия, основанная на применении антибиотиков, рассматривается в качестве альтернативного подхода у отдельных пациентов. При выборе метода лечения важно учитывать клиническое течение заболевания, результаты диагностических исследований, наличие аппендиколита, эффективность терапии, вероятность осложнений и риск рецидива. В настоящих тезисах рассматриваются современные научные данные о лечении неосложнённого острого аппендицита у детей, клинические*

особенности хирургического и неоперативного подходов, а также критерии отбора пациентов. Особое внимание уделяется перспективам проведения локальных исследований в Узбекистане, направленных на оценку эффективности и безопасности различных методов лечения, изучение краткосрочных и отдалённых результатов, а также анализ клинических данных с учётом особенностей отечественной системы здравоохранения. Применение принципов доказательной медицины и индивидуализированного подхода может способствовать оптимальному выбору тактики лечения детей с неосложнённым острым аппендицитом.

Ключевые слова: *дети, острый аппендицит, неосложнённый аппендицит, лапароскопическая аппендэктомия, неоперативное лечение, антибиотикотерапия, тактика лечения, локальные исследования.*

Abstract. *The selection of an appropriate treatment strategy for uncomplicated acute appendicitis in children remains an important issue in contemporary pediatric surgery. Although laparoscopic appendectomy continues to be an established surgical treatment, antibiotic-based nonoperative management is being considered as an alternative for selected patients. Treatment decisions should take into account the clinical presentation, diagnostic findings, presence of an appendicolith, treatment effectiveness, potential complications, and risk of recurrence. These conference abstracts address contemporary scientific evidence concerning the management of uncomplicated acute appendicitis in children, the clinical characteristics of surgical and nonoperative approaches, and the criteria for patient selection. Particular attention is given to the prospects for local research in Uzbekistan, including the evaluation of treatment effectiveness and safety, assessment of short-term and long-term outcomes, and analysis of clinical data reflecting the characteristics of the national healthcare setting. The application of evidence-based medicine and individualized treatment strategies may contribute to more appropriate clinical decision-making and the optimization of treatment selection for children with uncomplicated acute appendicitis.*

Keywords: *children, acute appendicitis, uncomplicated appendicitis, laparoscopic appendectomy, nonoperative management, antibiotic therapy, treatment strategy, local research.*

Kirish. Bolalarda asoratsiz o‘tkir appenditsit shoshilinch bolalar jarrohligining keng tarqalgan muammolaridan biridir. An’anaviy ravishda ushbu kasallikning asosiy davolash usuli appendektomiya hisoblanadi. So‘nggi yillarda esa diagnostika imkoniyatlarining kengayishi va antibiotik terapiyasining rivojlanishi natijasida ayrim bemorlarda nooperativ davolash taktikasini qo‘llash masalasi ham dolzarb bo‘lib bormoqda [1, 2].

Davolash usulini tanlashda kasallikning asoratsiz shaklini to‘g‘ri aniqlash, bemorning klinik holati, instrumental tekshiruv natijalari, appendikolit mavjudligi va keyingi kuzatuv imkoniyatlarini hisobga olish zarur. Shu sababli jarrohlik va nooperativ yondashuvlarni taqqoslash, ularning samaradorligi hamda cheklovlarini aniqlash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Jarrohlik va nooperativ davolashning klinik xususiyatlari. Laparoskopik appendektomiya yallig‘langan chuvalchangsimon o‘simtani olib tashlash orqali kasallikni definitiv davolash imkonini beradi. Mazkur usulning asosiy afzalligi appenditsitning shu o‘simtada qaytalanish xavfini bartaraf etishidir. Shu bilan birga, operatsiya anesteziya, jarrohlik aralashuvi va operatsiyadan keyingi tiklanish bilan bog‘liq muayyan xavflarni ham keltirib chiqaradi [2, 3].

Nooperativ davolash, asosan, antibiotik terapiyasi, bemorni dinamik kuzatish va klinik holatni takroriy baholashga asoslanadi. Ushbu yondashuv ayrim bolalarda dastlabki jarrohlik aralashuvidan qochish imkonini berishi mumkin. Biroq davolash samarasizligi, kasallikning qaytalanishi, qayta shifoxonaga yotqizilish va keyinchalik appendektomiya zarurati kabi holatlar e’tiborga olinishi lozim [1, 3]. 2025-yilda *The Lancet* jurnalida chop etilgan xalqaro, ko‘p markazli randomizatsiyalangan tadqiqotda 5–16 yoshli bolalarda antibiotiklar bilan davolash va appendektomiya taqqoslangan. Tadqiqot natijalari antibiotik terapiyasining jarrohlik davolashga nisbatan belgilangan nomukammallik chegarasi doirasida teng samaradorligini tasdiqlamagan. Bu natija ikki yondashuvni barcha bemorlarda o‘zaro teng deb hisoblash mumkin emasligini ko‘rsatadi [1]. 2025-yilda e’lon qilingan randomizatsiyalangan tadqiqotlar meta-tahlilida ham nooperativ davolash guruhida dastlabki davolash muvaffaqiyatsizligi va keyingi davrda davolash samarasizligi ko‘rsatkichlari yuqoriroq bo‘lgan. Mualliflar appendektomiyani asosiy davolash strategiyasi sifatida saqlab qolish, antibiotik terapiyasini esa bemorlarni sinchiklab tanlash va xavf-foydani baholash asosida ko‘rib chiqish kerakligini ta’kidlaganlar [3].

Davolash taktikasini tanlash mezonlari. Bolalarda davolash usulini tanlashda klinik tekshiruv, laborator ko‘rsatkichlar va instrumental diagnostika natijalarini birgalikda baholash zarur. Asoratsiz appenditsit tashxisini tasdiqlash, perforatsiya yoki boshqa murakkab shakllarni istisno qilish nooperativ davolashni ko‘rib chiqishning muhim shartlaridan hisoblanadi [2, 4]. Appendikolitning mavjudligi alohida ahamiyatga ega, chunki u antibiotik terapiyasining samarasizligi va keyinchalik jarrohlik aralashuvi zarurati bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Bolalarda antibiotiklar va appendektomiyani taqqoslagan avvalgi meta-tahlilda appendikolit mavjud bo‘lgan bemorlarda nooperativ davolash muvaffaqiyatsizligi xavfi yuqoriroq ekani qayd etilgan [4]. Shuningdek, bemorning umumiy holati, simptomlarning davomiyligi, ultratovush tekshiruvi natijalari, davolashga javob va zarurat tug‘ilganda shoshilinch jarrohlik yordamini ko‘rsatish imkoniyati ham hisobga olinishi kerak.

Nooperativ davolash tanlangan hollarda bemor va uning ota-onasiga davolash samarasizligi hamda kasallik qaytalanishi ehtimoli haqida tushuntirish berish muhimdir.

Mahalliy tadqiqotlar istiqbollari. O‘zbekiston sharoitida bolalarda asoratsiz o‘tkir appenditsitni davolash taktikasini tanlashga doir mahalliy klinik ma’lumotlarni to‘plash va tahlil qilish muhim ilmiy yo‘nalish hisoblanadi. Xalqaro tadqiqotlar natijalarini mahalliy klinik amaliyotga tatbiq etishda bemorlarning yoshi, murojaat qilish vaqti, diagnostika imkoniyatlari, shifoxonaga yotqizish mezonlari va keyingi kuzatuv sharoitlarini hisobga olish lozim.

Kelgusidagi mahalliy tadqiqotlarda quyidagi yo‘nalishlarni o‘rganish maqsadga muvofiq:

1. Bolalarda asoratsiz o‘tkir appenditsitning klinik va epidemiologik xususiyatlarini aniqlash.

2. Laparoskopik appendektomiya natijalarini, jumladan, asoratlar, shifoxonada qolish muddati va tiklanish vaqtini baholash.

3. Tanlangan bemorlarda antibiotik terapiyasining samaradorligi, davolash samarasizligi va qaytalanish holatlarini o‘rganish.

4. Appendikolit mavjudligi, simptomlar davomiyligi va diagnostik ko‘rsatkichlarning davolash natijalariga aloqadorligini baholash.

5. Qayta shifoxonaga yotqizilish, davolash xarajatlari va uzoq muddatli natijalarni taqqoslash.

Bunday tadqiqotlar mahalliy klinik amaliyot uchun asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga yordam berishi mumkin. Biroq ushbu yo‘nalishlar bo‘yicha xulosalar chiqarish uchun tegishli etik ruxsat, oldindan belgilangan tadqiqot dizayni, aniq mezonlar va ishonchli klinik ma’lumotlar talab etiladi.

Xulosa. Bolalarda asoratsiz o‘tkir appenditsitni davolash taktikasini tanlashda jarrohlik va nooperativ yondashuvlarning afzalliklari, cheklovlari va ehtimoliy xavflarini kompleks baholash zarur. Laparoskopik appendektomiya kasallikni definitiv davolash imkonini beradi, antibiotik terapiyasi esa ayrim tanlangan bemorlarda dastlabki jarrohlik aralashuvidan qochish imkoniyatini yaratishi mumkin. Shu bilan birga, antibiotiklar bilan davolashda samarasizlik va qaytalanish xavfi mavjudligi sababli bemorlarni tanlash va dinamik kuzatish muhim ahamiyatga ega [1–4]. O‘zbekiston sharoitida ushbu davolash usullarining samaradorligi, xavfsizligi va iqtisodiy jihatlarini baholashga qaratilgan mahalliy klinik tadqiqotlar o‘tkazish istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi. Mahalliy ma’lumotlar xalqaro dalillarni to‘g‘ri talqin qilish va klinik qarorlarni takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. St Peter SD, Noel-MacDonnell JR, Hall NJ, et al. Appendicectomy versus antibiotics for acute uncomplicated appendicitis in children: an open-label, international, multicentre, randomised, non-inferiority trial. *The Lancet*. 2025;405(10474):233–240. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(24)02420-6

2. Podda M, Ceresoli M, De Simone B, et al. Diagnosis and Treatment of Acute Appendicitis: 2025 Edition of the World Society of Emergency Surgery Jerusalem Guidelines. *JAMA Surgery*. 2026;161(3):283–295. https://doi.org/10.1001/jamasurg.2025.6218

3. Can Antibiotic Therapy Replace Surgery in Pediatric Acute Uncomplicated Appendicitis? An Updated Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. *Journal of Pediatric Surgery*. 2025;60(11):162565. https://doi.org/10.1016/j.jpedsurg.2025.162565

4. Huang L, Yin Y, Yang L, Wang C, Li Y, Zhou Z. Comparison of Antibiotic Therapy and Appendectomy for Acute Uncomplicated Appendicitis in Children: A Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*. 2017;171(5):426–434. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2017.0057